

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО»**

Світлана РУКІНОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**з навчальної дисципліни «ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ»
для здобувачів освітньо-професійного ступеня
«фаховий молодший бакалавр з права»
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»**

(проведення практичних занять та самостійної роботи)

УДК: 347.2

Рукінова С. С. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ» (проведення практичних занять та самостійної роботи) для здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр з права» галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / Укладач: Рукінова С. С. Миколаїв, 2024, 80 с.

Рецензенти:

Луцюк К. В. - викладач відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського»

Методичні рекомендації розроблені відповідно до Освітньо-професійної програми «Право» підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр з права» галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Розглянуто та рекомендовано до друку навчально-методичною комісією Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського» (протокол № 5 від 28.04.2024 р.)

© Рукінова С.С. 2024

© ВСП «Фаховий коледж МНУ імені В. О. Сухомлинського», 2024.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Опис навчальної дисципліни.....	5
Тематичний план навчальної дисципліни «Цивільний процес України».....	8
Тема 1. Загальні положення цивільного процесуального права.....	10
Тема 2. Принципи цивільного судочинства. цивільні процесуальні правовідносини.....	14
Тема 3. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Цивільна юрисдикція. Підсудність.....	19
Тема 4. Учасники справи в цивільному процесі.....	23
Тема 5. Докази та доказування у цивільному процесі. Строки у цивільному процесі.....	27
Тема 6. Судові витрати. Заходи процесуального примусу.....	33
Тема 7. Позов у цивільному процесі. Забезпечення позову.....	38
Тема 8. Позовне провадження.....	42
Тема 9. Наказне провадження.....	46
Тема 10. Окреме провадження.....	51
Тема 11. Перегляд судових рішень.....	56
Тема 12. Провадження у справах за участі іноземних осіб.....	61
Питання до підсумкового контролю знань.....	64
Рекомендовані джерела інформації.....	70

ПЕРЕДМОВА

Цивільний процес України для здобувачів фахової передвищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» є однією з фундаментальних навчальних дисциплін.

Сучасний розвиток цивільного процесу має суттєвий вплив на загальний розвиток українського права. Цивільно-правові спори становлять одну із найбільших категорій справ, що розглядаються судами України. Тому навчальні матеріали, що забезпечують належне вивчення цивільного судочинства, мають важливе значення.

Дані методичні рекомендації підготовлені з урахуванням норм цивільного процесуального права та спрямовані на опанування студентами основних положень цієї навчальної дисципліни, основних нормативно-правових актів, практики їх застосування тощо.

Відповідно до навчального плану навчальна дисципліна «Цивільний процес України» включає лекційні, семінарські (практичні) заняття та самостійну роботу студентів. Дані методичні рекомендації присвячені саме практичним заняттям та самостійній роботі студентів.

До кожної теми дисципліни в методичних рекомендаціях подаються основні питання, ключова термінологія, питання для самоконтролю, тестові завдання, практичні ситуації, тощо. В кінці методичних рекомендацій наводиться перелік літератури, до якої слід звернутись під час підготовки до занять.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Цивільний процес України» впроваджена в навчальний процес відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Програма складається з чотирьох кредитів: 16 годин лекційних занять, 24 години практичних (семінарських) занять, 80 годин відведено на самостійну роботу студентів. Вид контролю: іспит.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є цивільне процесуальне право як галузь права, наука цивільного процесуального права, дослідження цивільного процесуального законодавства, з'ясування напрямів його вдосконалення, практика його застосування.

Мета викладання навчальної дисципліни «Цивільний процес України»: відповідно до вимог Закону України «Про фахову передвищу освіту» надати студентам базову сукупність інформації та вмінь, що формує в них необхідні знання і навички у сфері цивільного процесу.

Завдання курсу: сформувати у здобувачів освіти знання з основних положень чинного цивільного процесуального законодавства України, що регулює суспільні відносини у сфері здійснення правосуддя в цивільних справах, розуміння сутності цієї галузі права, природи цивільних процесуальних правовідносин, уміння користуватися відповідними нормативними актами, вирішувати конкретні практичні питання, пов'язані із застосуванням норм цивільного процесуального права, слідкувати за змінами в поточному законодавстві.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями:**

Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у юридичній діяльності, що

	передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, нести відповідальність за результати своєї діяльності.
Загальні компетентності(ЗК)	ЗК 1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи; толерантність. ЗК 2. Здатність розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах. ЗК 3. Вміння працювати з інформацією, у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах. ЗК 6. Креативність, здатність до системного, логічного, абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 8. Здатність до проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні (фахові) компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність аналізувати особливості і виявляти закономірності державно-правового розвитку України на різних історичних етапах. ФК 2. Здатність орієнтуватися в системі права, визначати та аналізувати структуру та види юридичних норм. ФК 3. Уміння складати та оформляти документацію, у тому числі юридичну, з урахуванням сучасних вимог діловодства. ФК 6. Уміння самостійно розробляти проекти процесуальних документів у справах цивільної юрисдикції та здатність орієнтуватись у нормативних актах, які

	складають правове регулювання порядку розгляду справи в порядку цивільного судочинства.
Програмні результати навчання (РН):	
ПРН 1. Формування розуміння сутності історичних перетворень, що відбуваються в сучасній Україні, а також почуття патріотизму, правосвідомості. ПРН 17. Набуття практичних навичок та умінь в чинному цивільно-процесуальному законодавстві, правильно застосовувати норми цивільного процесу, складати проекти основних цивільно-процесуальних документів.	

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення цивільного процесуального права.

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права. Цивільні процесуальні правовідносини.

Тема 3. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Цивільна юрисдикція. Підсудність.

Тема 4. Учасники справи в цивільному процесі.

Тема 5. Докази та доказування у цивільному процесі. Строки у цивільному процесі.

Тема 6. Судові витрати. Заходи процесуального примусу.

Тема 7. Позов у цивільному процесі. Забезпечення позову.

Тема 8. Позовне провадження.

Тема 9. Наказне провадження.

Тема 10. Окреме провадження.

Тема 11. Перегляд судових рішень.

Тема 12. Провадження у справах за участі іноземних осіб.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ»

Назви тем	Кількість годин					
	усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	кон	ср
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Кредит 1. Загальні положення цивільного процесуального права. Принципи цивільного процесуального права. Цивільні процесуальні правовідносини. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Цивільна юрисдикція. Підсудність	30	4	6			20
Тема 1. Загальні положення цивільного процесуального права.	10	2	2			6
Тема 2. Принципи цивільного процесуального права. Цивільні процесуальні правовідносини.	10	2	2			6
Тема 3. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Цивільна юрисдикція. Підсудність.	10	-	2			8
Кредит 2. Учасники справи в цивільному процесі. Докази та доказування, строки, судові витрати у цивільному процесі. Заходи процесуального примусу	30	4	6			20
Тема 4. Учасники справи в цивільному процесі.	10	2	2			6

Тема 5. Докази та доказування у цивільному процесі. Строки у цивільному процесі.	10	2	2			6
Тема 6. Судові витрати. Заходи процесуального примусу.	10	-	2			8
Кредит 3. Позовне та наказне провадження	30	4	6			20
Тема 7. Позов у цивільному процесі. Забезпечення позову.	10	2	2			6
Тема 8. Позовне провадження.	10	-	2			8
Тема 9. Наказне провадження.	10	2	2			6
Кредит 4. Окреме провадження. Перегляд судових рішень. Провадження у справах за участі іноземних осіб	30	4	6			20
Тема 10. Окреме провадження.	10	2	2			6
Тема 11. Перегляд судових рішень.	10	2	2			6
Тема 12. Провадження у справах за участі іноземних осіб	10	-	2			8
Усього годин	120	16	24			80

ТЕМА: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про предмет, метод та значення цивільного процесуального права, на базі яких усвідомлюється значення цивільного процесуального права, його місця в системі юридичних дисциплін; форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави; джерела цивільного процесуального права тощо.*

План

1. Форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави. Судова форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави.

2. Мета і завдання цивільного судочинства.

3. Поняття цивільного судочинства. Стадії цивільного судочинства.

Провадження в цивільному судочинстві.

4. Джерела цивільного процесуального права.

5. Право на звернення до суду за захистом.

6. Способи захисту, які застосовуються судом.

7. Поняття, предмет та значення цивільного процесуального права.

Метод правового регулювання цивільних процесуальних відносин.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.

2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.

Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [1-8, 10-11, 14, 16, 31-43, 68, 70].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

цивільне процесуальне право; цивільний процес; предмет цивільного процесуального права; метод цивільного процесуального права; джерела цивільного процесуального права; система цивільного процесуального права; цивільне судочинство; стадії цивільного процесу.

2. Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення цивільного процесу та його співвідношення з такими поняттями, як цивільне судочинство та правосуддя в цивільних справах.
2. Дайте характеристику цивільного процесу як системи проваджень і стадій.
3. Охарактеризуйте основні риси цивільної процесуальної форми.
4. Охарактеризуйте основні джерела цивільного процесуального права.
5. Яке місце серед них посідають Європейська конвенція та міжнародні договори?
6. Чи може або чи повинен суд керуватися постановами Пленуму вищих судів?
7. Чи є обов'язковими рішення Верховного Суду?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Що є завданням цивільного судочинства згідно з ЦПК України?*
  - 1) захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави;
  - 2) захист прав та інтересів юридичних осіб;
  - 3) захист прав та інтересів фізичних осіб;
  - 4) своєчасний розгляд справ.

1. *Назвіть види судових проваджень, які існують в цивільному процесі?*

- 1) наказне, позовне та окреме;
- 2) наказне та окреме;
- 3) позовне та окреме;
- 4) наказне та позовне.

2. *Предмет цивільного процесуального права – це ... ?*

- 1) суспільні відносини, які виникають між судом та учасниками процесу під час здійснення правосуддя;
- 2) суспільні відносини між судом та позивачем;
- 3) суспільні відносини між судом та відповідачем;
- 4) суспільні відносини між судом та заявником у цивільній справі.

3. *Стадією цивільного процесу не є?*

- 1) наказне провадження;
- 2) позовне провадження;
- 3) окреме провадження;
- 4) провадження у суді першої інстанції.

4. *Джерелом цивільного процесуального права є?*

- 1) Цивільний кодекс України;
- 2) Цивільний процесуальний кодекс України;
- 3) Сімейний кодекс України;
- 4) все перелічене вище.

4. Ознайомтесь із судовою практикою та дайте відповідь на питання:

Ознайомтесь з постановою Пленуму Верховного Суду України від 01 листопада 1996 р. №9 «Про застосування судами Конституції України при здійсненні правосуддя» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

1. Чи може суд, застосувавши Конституцію України як акт прямої дії, визнати неконституційними закони чи правові акти, перелічені в ст. 150 Конституції?

2. Чи є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, частиною національного законодавства України?

5. Проаналізуйте Основний Закон України та назвіть статті, які регулюють (прямо чи побічно) цивільно-процесуальні правовідносини.

6. Розв'яжіть задачу.

Задача 1. Назвіть вид провадження:

1. у спорі про розподіл будинку;
2. за заявою про визнання особи безвісно відсутньою;
3. про видачу судового наказу про стягнення боргу за договором позики.

7. Підготуйте повідомлення на одну з тем за власним вибором.

Теми повідомлень:

1. Значення цивільного процесуального права в сучасний період.
2. Значення судової практики для правозастосування у цивільному судочинстві України.

ТЕМА: ПРИНЦИПИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА. ЦИВІЛЬНІ
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про поняття принципів, їх значення та систему, критерії класифікації принципів цивільно-процесуального права, види принципів цивільно-процесуального права за критеріями класифікації, характеристика окремих принципів цивільно-процесуального права, набуття здобувачами освіти знань про поняття та ознаки цивільних процесуальних правовідносин, підстави виникнення цивільних процесуальних правовідносин, тощо.*

План

1. Поняття та система принципів цивільного процесуального права.
2. Принцип верховенства права.
3. Принцип законності в цивільному процесі.
4. Гласність та відкритість судового процесу.
5. Принцип усності та безпосередності в цивільному процесі.
6. Принцип диспозитивності в цивільному процесі.
7. Принцип змагальності в цивільному процесі.
8. Принцип рівноправності сторін в цивільному процесі.
9. Принцип пропорційності у цивільному судочинстві.
10. Принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами.
11. Поняття та ознаки цивільних процесуальних правовідносин.
12. Підстави виникнення цивільних процесуальних правовідносин.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.

Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [1-4, 31-43].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

принципи цивільного процесуального права; система принципів цивільного процесуального права; принципи, закріплені Конституцією України; загальноправові принципи; міжгалузеві принципи; галузеві принципи.

2. Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення принципів цивільного процесуального права України.

2. В чому полягає значення принципів цивільного процесуального права України?

3. Назвіть загальноправові принципи.

4. Перелічте міжгалузеві принципи.

5. Перелічте галузеві принципи.

6. Розкрийте значення принципу законності в цивільному процесі.

7. Розкрийте значення принципу верховенства права.

8. Розкрийте значення принципу гласності та відкритості в цивільному процесі.

9. Розкрийте значення принципу усності та безпосередності в цивільному процесі.

10. Розкрийте значення принципу диспозитивності в цивільному процесі.

11. Розкрийте значення принципу змагальності в цивільному процесі.

12. Розкрийте значення рівноправності сторін в цивільному процесі.

13. Розкрийте значення пропорційності у цивільному судочинстві.

14. Розкрийте значення неприпустимості зловживання процесуальними правами.

15. Дайте визначення цивільних процесуальних правовідносин.

16. Назвіть склад цивільних процесуальних правовідносин.

17. Визначте відмінності цивільних процесуальних правовідносин від цивільних правовідносин.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Яким принципом обумовлена можливість звернення до суду для захисту прав і свобод людини безпосередньо на підставі Конституції України?*

- 1) принципом безпосередності;
- 2) принципом верховенства права;
- 3) принципом диспозитивності;
- 4) принципом змагальності.

2. *Принцип гласності судового розгляду визначається в:*

- 1) рівності учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) відкритому розгляді справ у судах;
- 3) змагальності судового процесу;
- 4) підкореності закону.

3. *Принцип змагальності судового розгляду визначається в:*

- 1) рівності учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) відкритому розгляді справ у судах;
- 3) змагальності судового процесу;
- 4) підкореності закону.

4. *За якими принципами будується судоустрій в Україні?*

- 1) територіальності, соціалізації та інстанційності;
- 2) територіальності, специфікації та інтенсивності;
- 3) територіальності, спеціалізації та інстанційності;
- 4) екстериторіальності, спеціалізації та багатоланковості.

5. *В чому полягає сутність принципу незалежності судді?*

- 1) суддя не зв'язаний родинними чи дружніми стосунками з учасниками спору;
- 2) суддя не зв'язаний жодними попередніми домовленостями сторін;
- 3) суддя є вільним у тлумаченні змісту закону чи договору;
- 4) суддя є незалежним від будь-якого незаконного, впливу, тиску або втручання.

6. *Цивільні процесуальні правовідносини – це врегульовані цивільним процесуальним правом відносини, що складаються між судом і іншими суб'єктами із приводу розгляду і вирішення...:*

- 1) цивільної справи;
- 2) кримінальної справи;
- 3) господарської справи;
- 4) адміністративної справи.

7. *Цивільно-процесуальні відносини складаються з:*

- 1) суб'єктів, об'єкту та змісту правовідносин;
- 2) суб'єктів та змісту правовідносин;
- 3) об'єкту та змісту правовідносин;
- 4) суб'єктів правовідносин.

4. Ознайомтесь із судовою практикою та дайте відповідь на питання:

Ознайомитись з постановою Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. №8 «Про незалежність судової влади» - [Електронний ресурс].
– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07#Text>

1. Що слід розуміти під втручанням у діяльність судових органів?
2. У чому може виражатись неповага до суду?

5. Проаналізуйте Основний Закон України та назвіть статті, в яких зазначаються принципи цивільного процесу.

6. Розв'яжіть задачу.

Згідно з ч. 1 ст. 352 ЦПК України особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права та обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково.

Назвіть принципи цивільного процесуального права, яка відображає ця правова норма.

Як співвідносяться принципи юридичної визначеності судового рішення та права на апеляційне та касаційне оскарження судових рішень?

7. Заповніть таблицю, використовуючи наведені законодавчі акти.

	Конституція України	ЦПК України	Закон України «Про судоустрій і статус суддів»
Принципи цивільного процесуального права			

8. Підготуйте повідомлення на одну з тем за власним вибором.

Теми повідомлень:

1. Здійснення правосуддя на засадах поваги до честі і гідності, рівності перед законом і судом.

2. Цивільна процесуальна та цивільна раціональна форма.

ТЕМА: СУД ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ. ЦИВІЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ. ПІДСУДНІСТЬ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про поняття цивільної юрисдикції та підсудності цивільних справ, про види цивільної юрисдикції, види територіальної юрисдикції (підсудності), наслідки порушення правил територіальної юрисдикції (підсудності) під час звернення до суду, підстави та порядок передачі справи з одного суду до іншого, недопустимість спорів про підсудність.*

План

1. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних відносин.
2. Цивільна юрисдикція судів. Види цивільної юрисдикції.
3. Предметна та суб'єктна юрисдикція.
4. Інстанційна юрисдикція.
5. Поняття територіальної юрисдикції (підсудності). Види територіальної юрисдикції (підсудності).
6. Наслідки порушення правил територіальної юрисдикції (підсудності) під час звернення до суду. Підстави та порядок передачі справи з одного суду до іншого.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.

Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [2, 3, 5-8, 9, 31-43].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

цивільна юрисдикція; конкуренція юрисдикцій; предметна та суб'єктна юрисдикція; інстанційна цивільна юрисдикція; територіальна цивільна юрисдикція; підсудність справ цивільного судочинства

2. Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття цивільної юрисдикції.
2. Дайте визначення поняття підсудності цивільних справ.
3. Чим відрізняється юрисдикція від підсудності?
4. Назвіть види підсудності цивільних справ.
5. Назвіть підстави та порядок передачі справ з одного суду до іншого.
6. Чи допускаються спори між судами з приводу підсудності.
7. Чи належать до повноважень Великої Палати Верховного Суду вирішення питань, пов'язаних із юрисдикцією?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Суди у порядку цивільного судочинства розглядають справи, що виникають:

1) з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства, а також також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами;

2) з цивільних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства;

3) з цивільних, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства, а також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами;

4) з цивільних, сімейних та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства, а також також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами.

2. ... переглядає у касаційному порядку судові рішення, ухвалені судами першої та апеляційної інстанцій:

- 1) Верховний Суд;
- 2) апеляційний суд;
- 3) місцевий загальний суд;
- 4) третейський суд.

3. *Позови до перевізників, що виникають з договорів перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти, пред'являються за:*

- 1) місцем проживання або місцезнаходженням відповідача;
- 2) вибором позивача;
- 3) зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача;
- 4) місцезнаходженням перевізника.

4. *Підсудність справи, у якій однією зі сторін є суд або суддя суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається:*

- 1) ухвалою суду вищої інстанції;
- 2) за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача;
- 3) за вибором позивача;
- 4) за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

5. *Позови, що виникають із приводу нерухомого майна, пред'являються за:*

- 1) ухвалою суду вищої інстанції;
- 2) за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача;
- 3) за вибором позивача;
- 4) місцезнаходженням майна або основної його частини.

4. Ознайомтесь із Законом України від 02.06.2016р. № 1402-VII «Про судоустрій і статус суддів» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> та скласти схему судової системи України.

5. Проаналізуйте Основний Закон України та назвіть статті, в яких регламентуються норми щодо юрисдикції судів.

6. Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень ухвали судів щодо вирішення питань юрисдикції.

7. Розв'яжіть задачу.

Петренко А., який мешкає в Центральному районі міста Миколаєва, звернувся до Центрального районного суду м.Миколаєва з позовом до колишньої дружини, яка проживає з дітьми в Одесі, про зниження розміру аліментів, що стягуються з нього. Судовий збір ним не було сплачено, оскільки він вважає, що за даною категорією справ на нього поширюються пільги.

Яке рішення має прийняти суд?

8. Підготуйте повідомлення на одну з тем за власним вибором.

Теми повідомлень:

- 1) Проблеми судової влади у правовій державі.
- 2) Третейські суди як альтернативний метод вирішення спорів.

ТЕМА: УЧАСНИКИ СПРАВИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про поняття учасників справи в цивільному процесі, сторін в цивільному процесі, третіх осіб в цивільному процесі та їх видів, процесуальне представництво в цивільному процесі та його види, правове становище інших учасників цивільного процесу.*

План

1. Склад учасників справи в цивільному процесі. Права й обов'язки учасників справи в цивільному процесі.
2. Сторони в цивільному процесі. Процесуальні права та обов'язки сторін у цивільному процесі.
3. Процесуальна співучасть у цивільному процесі Процесуальне правонаступництво. Заміна неналежного відповідача.
4. Треті особи в цивільному процесі. Види третіх осіб у цивільному процесі.
5. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
6. Процесуальне представництво в цивільному процесі та його види.
7. Правове становище інших учасників цивільного процесу.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.

Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [3-8, 31-43, 55, 75].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. **Розкрити основні поняття та терміни теми:**

сторони; заміна неналежного відповідача; процесуальна співучасть; треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору; треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору; представник;

представництво в цивільному процесі; самопредставництво; процесуальне правонаступництво; неналежний відповідач; органи державної влади; органи місцевого самоврядування; Уповноважений Верховної Ради з прав людини; прокурор; свідок; перекладач; експерт; експерт з питань права; спеціаліст; судовий розпорядник; секретар судового засідання.

2. Питання для самоперевірки

1. Хто належить до учасників цивільного процесу?
2. Хто є учасниками справи?
3. Хто є сторонами в цивільному процесі?
4. Що означають терміни «процесуальна співучасть», «процесуальне правонаступництво»?
5. Які види третіх осіб у цивільному процесі існують? Якою є мета їх участі у процесі?
6. Хто може бути представником у цивільному процесі?
7. Хто належить до інших учасників цивільного процесу?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *У справах позовного провадження учасниками справи є:*
  - 1) сторони;
  - 2) треті особи;
  - 3) заявник;
  - 4) боржник.
2. *При розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є:*
  - 1) сторони;
  - 2) треті особи;
  - 3) заявник;
  - 4) боржник.
3. *У справах окремого провадження учасниками справи є:*
  - 1) сторони;
  - 2) треті особи;
  - 3) заявники;

4) інші заінтересовані особи.

4. *Учасниками судового процесу, крім учасників справи та їхніх представників, є:*

1) помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст;

2) помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок;

3) судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст;

4) секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

5. *Експертом може бути особа:*

1) яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи;

2) яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням таких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо);

3) яка вільно володіє мовою, якою здійснюється цивільне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими;

4) яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом.

4. Заповніть таблицю:

	Суд першої інстанції	Суд апеляційної інстанції	Суд касаційної інстанції
Склад суду			

5. Дослідіть «Аналіз практики застосування судами ст.16 Цивільного кодексу України» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6AF1EBA6DF621DEDC2257CE60053FFC3](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6AF1EBA6DF621DEDC2257CE60053FFC3) та дайте відповідь на наступні питання:

- 1) У чому полягає матеріально-правовий та процесуально-правовий аспект захисту права?
- 2) Назвіть випадки, коли випадки, коли суд захищав порушене право способом, не передбаченим ст. 16 ЦК.

6. Проаналізуйте рішення Верховного Суду: «Прокурор у будь-якому випадку не має права представляти в суді інтереси держави в особі державних компаній» (№ 6-678цс17 від 11.10.2017).

7. Розв'яжіть задачу.

Неповнолітній Козловський пред'явив до металургійного заводу позов про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом: він потрапив під колесо електровозу, що рухався по під'їзних коліях заводу. При розгляді справи з'ясувалося, що власник електровозу – відділення Південно-Східної залізниці.

Як повинен вчинити суд? Чи вправі Козловський брати участь у процесі самостійно? Назвіть правила заміни неналежного відповідача.

8. Підготуйте повідомлення на одну з тем за власним вибором.

Теми повідомлень:

- 1) Неналежні відповідачі у цивільному процесі.
- 2) Підстави та види процесуальної співучасті.
- 9. Складіть довіреність на ведення справи в суді.**

ТЕМА: ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.
СТРОКИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

ТЕМА: ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про докази та доказування в цивільному процесі.*

План

1. Поняття доказування в цивільному процесі.
2. Поняття і види судових доказів та засобів доказування в цивільному процесі.
3. Предмет доказування в цивільному процесі. Факти, що не підлягають доказуванню.
4. Обов'язок доказування і подання доказів. Подання доказів та витребування доказів.
5. Належність і допустимість доказів. Достовірність доказів. Достатність доказів
6. Оцінювання доказів.

ТЕМА: СТРОКИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про поняття, значення, види цивільних процесуальних строків, їх обчислення, зупинення, поновлення і продовження.*

План

1. Поняття, значення та види цивільних процесуальних строків.
2. Обчислення, зупинення, поновлення і продовження процесуальних строків.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.

2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.

Теоретичні питання слід опрацювати на основі джерел [2-3, 5, 6, 8, 31-43, 47, 49].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

судове доказування; судове доведення; предмет судового доказування; правові презумпції; преюдиційні факти; загальновідомі факти; факти, які визнані сторонами; докази; забезпечення доказів; належність доказів; допустимість доказів; достатність доказів; достовірність доказів; оцінка доказів;

процесуальні строки; обчислення процесуального строку; перебіг процесуального строку; зупинення перебігу процесуальних строків; поновлення процесуальних строків; продовження процесуальних строків.

2. Питання для самоперевірки

1. У чому полягає мета судового доказування?
2. Які класифікації доказів вам відомі?
3. Розкрийте сутність понять «належність», «допустимість», «достатність» і «достовірність» доказів.
4. Назвіть етапи доказування.
5. Які факти не потребують доказування?
6. Як визначається предмет доказування в цивільній справі?

Питання для самоперевірки

1. Проблеми визначення поняття, види процесуальних строків у цивільному процесі.
2. Початок перебігу процесуальних строків у цивільному процесі.
3. Закінчення процесуальних строків у цивільному процесі.
4. Зупинення процесуальних строків у цивільному процесі.

5. Наслідки пропущення процесуальних строків у цивільному процесі.

6. Поновлення та продовження процесуальних строків у цивільному процесі.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Доказами є:

1) будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;

2) дані, на підставі яких суд встановлює наявність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;

3) будь-які дані, на підставі яких суд встановлює відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;

4) які містять інформацію щодо предмета доказування.

2. Належними доказами є:

1) докази, які містять інформацію щодо предмета доказування;

2) докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи;

3) докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування;

4) докази, придатні для використання у цивільному процесі за формальними ознаками.

3. Достовірними доказами є:

1) докази, які містять інформацію щодо предмета доказування;

2) докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи;

3) докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування;

4) докази, придатні для використання у цивільному процесі за формальними ознаками.

4. Достатніми доказами є:

1) докази, які містять інформацію щодо предмета доказування;

2) докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи;

3) докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування;

4) докази, придатні для використання у цивільному процесі за формальними ознаками.

5. Строки, встановлені законом або судом, обчислюються:

1) роками;

2) роками та місяцями;

3) роками, місяцями і днями;

4) роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

4. Виконайте завдання:

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень ухвали суду про витребування доказів у різних справах.

Проаналізуйте підстави та доводи сторін, якими вони обґрунтовують наявність труднощів в отриманні доказів.

Підготуйте клопотання про витребування доказів у справі.

5. Ознайомтесь із судовою практикою та дайте відповіді на питання:

Ознайомтесь із Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах» від 30 травня 1997 р. № 8 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>

1. В яких випадках неприпустимо призначати експертизу?
2. Чи можна ставити експерту питання, які віднесені до компетенції суду?
3. В яких випадках суди не мають права приймати рішення без проведення експертизи?
4. Що таке первинна експертиза?
5. Що таке додаткова експертиза?
6. Що таке повторна експертиза?
7. Що таке комісійна експертиза?
8. Що таке комплексна експертиза?
9. В яких випадка експертний висновок визнається неповним, а в яких – неясним?
10. В яких випадках обов'язково має бути призначена судово-психіатрична експертиза?
11. В яких випадках обов'язково має бути призначена судово-медична експертиза?

6. Виконайте завдання:

На підставі судового рішення, отриманого за допомогою різних пошукових систем, сформулюйте фабулу справи та складіть проєкт заяви про призначення експертизи у цивільній справі.

7. Розв'яжіть задачу.

Іванченко подав до суду апеляційну скаргу на рішення місцевого суду, яким йому було відмовлено у позові через 15 днів після оголошення мотивованого рішення.

Суддя залишив апеляційну скаргу без руху, в ухвалі посилаючись на те, що за апеляційну скаргу не сплачено судовий збір, та встановив строк 5 днів для усунення цього недоліку.

Чи правильні дії судді? Які наслідки пропущення процесуальних строків.

8. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Теми повідомлень:

1. Проблематика поняття «розумний строк».
2. Способи забезпечення доказів.
3. Судові доручення по збиранню доказів.
4. Поняття процесуальних строків, та їх види.
5. Обчислення процесуальних строків.

ТЕМА: СУДОВІ ВИТРАТИ. ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про поняття, види судових витрат, розподіл та відшкодування судових витрат, підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу, види заходів процесуального примусу, тощо.*

План

1. Поняття та види судових витрат.
2. Судовий збір: порядок та розміри сплати. Повернення і звільнення від сплати судового збору.
3. Витрати, пов'язані з розглядом справи.
4. Розподіл та відшкодування судових витрат.
5. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу.
6. Види заходів процесуального примусу.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.
Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [2-3, 5, 6, 8, 31-43, 47, 49].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

судові витрати; судовий збір; витрати, які пов'язані з розглядом справи; ціна позову; судові виклики; судові повідомлення; заходи процесуального примусу, попередження; видалення із залу судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом; привід; штраф.

2. Питання для самоперевірки

1. Визначте поняття та значення судових витрат у цивільному судочинстві.
2. Види судових витрат у цивільному судочинстві.
3. Визначте поняття та значення заходів процесуального примусу в цивільному судочинстві.
4. Види заходів процесуального примусу в цивільному судочинстві.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Судові витрати складаються з:

- 1) судового збору;
- 2) судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи;
- 3) судового збору та витрат на професійну правничу допомогу;
- 4) судового збору та витрат, пов'язаних із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи.

2. До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати:

- 1) на професійну правничу допомогу;
- 2) пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи;
- 3) пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів;
- 4) пов'язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду.

3. Видами заходів процесуального примусу є:

- 1) попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф;
- 2) попередження, привід, штраф;
- 3) попередження, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф;

4) попередження, видалення із залу судового засідання, привід, штраф.

4. *Суб'єктом застосування заходів процесуального примусу є:*

- 1) суд;
- 2) посадові особи органів Національної поліції України;
- 3) судовий розпорядник;
- 4) секретар судового засідання.

5. *Хто є стягувачем відповідно до ухвали про стягнення штрафу в якості заходу процесуального примусу:*

- 1) Державна судова адміністрація України;
- 2) Верховний Суд України;
- 3) Державна казначейська служба;
- 4) Суд, який постановив ухвалу.

4. **Заповніть таблицю.** Порівняйте ставку судового збору, користуючись Законом України «Про судовий збір» від 08.07.2011р. № 3674-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#n32>

№ п/п	Вид судочинства	Найменування документа і дії, за яку справляється судовий збір, та платника судового збору	Ставка судового збору
1.	Цивільне		
2.	Господарське		

3.	Адміністративне		

5. Ознайомтесь із судовою практикою та дайте відповіді на питання:

Ознайомтесь із Постановою Пленуму Верховного Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовтня 2014 р. № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/postanovi_za_2014_rik.html

1. Який порядок сплати судового збору за подання позовів, ціна яких визначається в іноземній валюті?
2. Як визначається розмір судового збору у випадках об'єднання в одній заяві вимог як майнового, так і немайнового характеру?
3. Як визначається розмір судового збору, якщо в позовній заяві об'єднано дві або більше самостійних вимог немайнового характеру, пов'язані між собою?
4. Як визначається розмір судового збору за подання позовної заяви про визнання права власності на майно або його витребування?
5. Чи сплачується судовий збір у разі оскарження рішення суду лише в частині відшкодування чи розподілу судових витрат, що не пов'язано з позовними вимогами і не стосується суті спору?

6. Заповніть таблицю:

№п/п	Заходи процесуального примусу	Підстави для застосування
1.		
2.		
3.		

4.		
5.		

7. Складіть проєкт ухвали про привід свідка.

8. Розв'яжіть задачу.

Перебуваючи в зареєстрованому шлюбі з гр. Бойко гр. Любська звернулась до суду з позовом про стягнення з гр. Бойка коштів на її утримання на період вагітності та родів щомісячно 2500 грн., оскільки відповідач не надає жодної матеріальної допомоги.

Позов Любської був задоволений.

З кого і в якому порядку має бути стягнуто судовий збір?

9. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). **Теми повідомлень:**

1. Види судових витрат.
2. Правила розподілу судових витрат між сторонами.
3. Зміст судової повістки і оголошення про виклик у суд.
4. Відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати.
5. Особливості застосування різних видів заходів процесуального примусу в цивільному процесі.

ТЕМА: ПОЗОВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ПОЗОВУ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про позов та забезпечення позову в цивільному процесі.*

План

1. Право на позов у цивільному процесі. Порядок реалізації права на позов у цивільному процесі.
2. Письмові заяви учасників справи.
3. Позов у цивільному процесі: поняття та елементи. Види позовів.
4. Поняття позовної заяви. Загальні вимоги до форми та змісту позовної заяви. Ціна позову. Документи, які додаються до позовної заяви.
5. Відзив на позовну заяву. Відповідь на відзив.
6. Забезпечення позову в цивільному процесі (поняття та підстави).
Заходи забезпечення позову.
7. Зустрічне забезпечення в цивільному процесі.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.
Теоретичні питання слід опрацювати на основі джерел [2-7, 31-43].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

позов; підстава позову; предмет позову; позови про визнання; перетворювальні позови; позови про присудження; забезпечення позову; право на позов.

2. Питання для самоперевірки

1. Визначте поняття права на позову у цивільному процесі. Порядок реалізації права на позов у цивільному процесі.

2. Письмові заяви учасників справи.
3. Позов у цивільному процесі: поняття та елементи. Види позовів.
4. Поняття позовної заяви. Загальні вимоги до форми та змісту позовної заяви. Ціна позову. Документи, які додаються до позовної заяви.
5. Відзив на позовну заяву. Відповідь на відзив.
6. Забезпечення позову в цивільному процесі (поняття та підстави).
Заходи забезпечення позову.
7. Зустрічне забезпечення в цивільному процесі.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Забезпечення позову допускається:

- 1) як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду, а також з інших підстав, визначених законом;
- 2) до пред'явлення позову;
- 3) на будь-якій стадії розгляду справи;
- 4) на стадії перегляду судового рішення.

2. Заява про забезпечення позову розглядається судом.

- 1) не пізніше двох днів з дня її надходження;
- 2) не пізніше п'яти днів з дня її надходження;
- 3) не пізніше п'ятнадцяти днів з дня її надходження;
- 4) не пізніше 30 днів з дня її надходження.

3. Про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову суд постановляє:

- 1) ухвалу;

- 2) постанову;
- 3) рішення;
- 4) вирок.

4. *Позивач повинен додати до позовної заяви її копії та копії всіх документів, що додаються до неї...*

- 1) відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб;
- 2) відповідно до кількості відповідачів;
- 3) відповідно до кількості третіх осіб;
- 4) обов'язок щодо надання копій документів покладається на суд.

5. *Заперечення підписується*

- 1) відповідачем або його представником;
- 2) позивчаєм або його представником;
- 3) суддею;
- 4) представником.

4. Виконайте завдання.

За допомогою різних пошукових систем знайдіть судове рішення, на підставі якого сформулюйте фабулу справи та складіть проєкт позовної заяви у цивільній справі.

5. Ознайомтесь із судовою практикою та дайте відповіді на питання:

Ознайомтесь із Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяви про забезпечення позову» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va009700-06#Text>

1. Що є підставою для забезпечення позову?
2. Коли допускається здійснювати забезпечення позову?

3. Чи допустимо забезпечувати позов шляхом зупинення виконання судових рішень, що набрали законної сили?

4. Чиї інтереси має брати до уваги суддя, вирішуючи питання про забезпечення позову?

5. Протягом якого строку має бути вирішено питання про забезпечення позову?

6. Виконайте завдання.

За допомогою різних пошукових систем знайдіть судові рішення, на підставі якого сформулюйте фабулу справи та складіть проєкт заяви про забезпечення позову у цивільній справі.

7. Розв'яжіть задачу.

Барановським А. подано до суду заяву про забезпечення позову про повернення позики у розмірі 20000 грн. шляхом накладення арешту на депозитний рахунок Вербицького Н., сума якого складала 30000 грн. Суд виніс ухвалу, в якій задовільнив заяву про забезпечення позову Барановському А.

Які підстави забезпечення позову судом? Чи існують обмеження щодо забезпечення позову? Чи підлягає ухвала оскарженню?

8. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Теми повідомлень:

1. Елементи позову та їх характеристика.
2. Види позовів та їх характеристика.
3. Умови реалізації права на позов.
4. Поняття забезпечення позову та його види.
5. Скасування заходів забезпечення позову та відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову.

ТЕМА: ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про особливості розгляду справ позовного провадження.*

План

1. Відкриття провадження у справі. Подання позову. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви. Відмова у відкритті провадження у справі.
2. Підготовче провадження. Підготовче засідання.
3. Урегулювання спору за участю судді.
4. Відмова позивача від позову.
5. Мирова угода сторін.
6. Розгляд справи по суті та його значення. Порядок розгляду справи в суді першої інстанції.
7. Фіксування судового процесу.
8. Залишення позову без розгляду.
9. Зупинення провадження у справі.
10. Поновлення провадження у справі.
11. Закриття провадження у справі.
12. Види судових рішень та їх значення.
13. Порядок ухвалення судових рішень. Вимоги, що висуваються до судових рішень.
14. Зміст рішення.
15. Законна сила судового рішення.
16. Усунення недоліків винесеного рішення.
17. Ухвали суду.
18. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.
19. Заочне рішення та його перегляд.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.

2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.
Теоретичні питання слід опрацювати на основі джерел [2-7, 31-43, 67-68].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

відкриття провадження у справі; залишення позовної заяви без руху; повернення позовної заяви; повернення позовної заяви; відмова у відкритті провадження у справі; підготовче провадження; підготовче засідання; відмова позивача від позову; мирова угода сторін; фіксування судового процесу; залишення позовної заяви без розгляду; зупинення провадження у справі; поновлення провадження у справі; закриття провадження у справі; зустрічний позов; законна сила судового рішення; ухвала суду; заочне рішення.

2. Питання для самоперевірки

1. Розкрийте поняття «розгляду справи по суті».
2. В чому полягає значення розгляду справи по суті?
3. В який строк суд має розглянути справу по суті?
4. Де відбувається розгляд судом справи?
5. Чи можлива участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції? Якщо так, то в яких випадках?
6. З яких частин складається судове засідання?
7. Хто такий головуєчий?
8. Хто такий суддя-доповідач?
9. Який порядок відкриття розгляду справи по суті?
10. Що таке судові дебати?
11. Кому у судових дебатах першим надається слово для виступу?
12. Ким визначається тривалість судових дебатів?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Заявами по суті справи є:

1) позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву;

2) позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив);

3) пояснення третьої особи щодо позову або відзиву;

4) відповідь на відзив.

2. *У разі відмови позивача від позову суд постановляє*

5) ухвалу;

6) постанову;

7) рішення;

8) вирок.

3. *На якій стадії судового процесу можливе укладення мирової угоди?*

1) на будь-якій стадії;

2) тільки на стадії відкриття провадження у справі;

3) тільки під час підготовчого провадження;

4) під час розгляду справи по суті.

4. *Протокол судового засідання ведеться*

1) секретарем судового засідання;

2) судовим розпорядником;

3) помічником судді;

4) суддею.

5. *Суд розглядає справу по суті:*

1) протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті;

2) протягом п'ятнадцяти днів з дня початку розгляду справи по суті;

3) протягом тринадцяти днів з дня початку розгляду справи по суті;

4) протягом трьох місяців з дня початку розгляду справи по суті.

4. Виконайте завдання.

За допомогою різних пошукових систем знайдіть судові рішення, на підставі якого сформулюйте фабулу справи та складіть проєкт заяви про об'єднання позовів в одне провадження.

5. Розв'яжіть задачу.

Відповідач у справі через свого процесуального представника подав до суду заяву із клопотанням зупинити провадження у справі та надав у розпорядження суду документ, який підтверджував факт знаходження відповідача у тривалому відрядженні. Суд задовольнив клопотання і постановив ухвалу про зупинення провадження у справі на час перебування сторони у тривалому відрядженні.

Чи були допущені судом порушення норм цивільного процесуального законодавства?

Чи можна оскаржити ухвалу про зупинення провадження?

Складіть проєкт заяви до суду про відновлення провадження у справі.

6. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Темі повідомлень:

1. Поняття і значення судового розгляду цивільних справ.
2. Стадії судового розгляду цивільних справ.
3. Судове засідання та його складові.
4. Фіксування цивільного процесу технічними засобами.

ТЕМА: НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про особливості розгляду справ наказного провадження.*

План

1. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Заява про видачу судового наказу.
2. Особливості розгляду заяв про видачу судового наказу. Зміст судового наказу.
3. Розгляд заяви про скасування судового наказу.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
  2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.
- Теоретичні питання слід опрацювати на основі джерел [2-7, 31-43].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. **Розкрити основні поняття та терміни теми:**
наказне провадження, судовий наказ, стягувач, боржник, заява про видачу судового наказу, заява про скасування судового наказу.
2. **Питання для самоперевірки**
  1. Поняття судового наказу.
  2. Зміст судового наказу.
  3. Особливості наказного провадження.
  4. Суб'єкти наказного провадження.
  5. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу.
  6. Порядок подання заяви про видачу судового наказу.
  7. Порядок подання заяви про скасування судового наказу.
  8. Підстави повернення заяви про видачу судового наказу.
  9. Правові наслідки повернення заяви про видачу судового наказу.

10. Порядок сплати судового збору за подання заяви про видачу судового наказу.
11. Наслідки відмови у видачі судового наказу.
12. Зміст заяви про скасування судового наказу.
13. Набрання судовим наказом законної сили.
14. Визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню.
15. Процесуальний порядок відстрочення чи розстрочення виконання судового наказу.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Особи, які беруть участь у наказному провадженні:*
  - 1) стягувач, боржник;
  - 2) позивач, відповідач;
  - 3) заявник, заінтересовані особи;
  - 4) держава, заявник, заінтересовані особи.

2. *Боржник має право протягом ... з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування до суду*
  - 1) п'ятнадцяти днів;
  - 2) двадцяти днів;
  - 3) тридцяти днів;
  - 4) шестидесяти днів.

3. *Суд розглядає заяву про видачу судового наказу...:*
  - 1) протягом п'яти днів з дня її надходження;
  - 2) протягом десяти днів з дня її надходження;
  - 3) протягом п'ятнадцяти днів з дня її надходження;
  - 4) протягом тридцяти днів з дня її надходження;

4. У разі подання неналежно оформленої заяви про скасування судового наказу суддя постановляє:

- 9) ухвалу;
- 10) постанову;
- 11) рішення;
- 12) вирок.

5. Судовий наказ набирає законної сили у разі ненадходження до суду заяви від боржника про скасування судового наказу:

- 1) протягом п'яти днів після закінчення строку на подання заяви від боржника про скасування судового наказу;
- 2) протягом десяти днів після закінчення строку на подання заяви від боржника про скасування судового наказу;
- 3) протягом тридцяти днів після закінчення строку на подання заяви від боржника про скасування судового наказу;
- 4) протягом шестидесяти днів після закінчення строку на подання заяви від боржника про скасування судового наказу.

4. Виконайте завдання.

Дослідіть судову практику та зробіть висновок щодо наявності або відсутності стадій у наказному провадженні. Співвіднесіть зроблений висновок з теорією цивільного процесуального права та законодавством:

1. Ухвала Гусятинського районного суду Тернопільської області від 23 квітня 2020 р. у справі № 596/568/20/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88894351>.

2. Ухвала Маневицького районного суду Волинської області від 12 січня 2021 року у справі № 164/1968/20/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94102567>

3. Судовий наказ Луцького міськрайонного суду Волинської області від 02 січня 2020 року у справі № 161/20713/19/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86757162>;

Судовий наказ Корольовського районного суду м. Житомира від 02 січня 2020 р. у справі № 296/3575/19/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89628852>;

Судовий наказ Городнянського районного суду Чернігівської області від 02.01.2020 року у справі № 732/2106/19/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86776163>

5. Виконайте завдання.

За допомогою різних пошукових систем знайдіть судові рішення, на підставі якого сформулюйте фабулу справи та складіть проєкт заяви про видачу судового наказу про стягнення нарахованої, але не виплаченої суми заробітної плати.

6. Розв'яжіть задачу.

Ілляшенко звернувся до суду про видачу судового наказу про нараховану, але не виплачену заробітну плату. При вирішенні питання про прийняття заяви були вивчені матеріали справи та перевірено відповідність поданих документів вимогам ЦПК України.

При перевірці документів було встановлено, що заява не відповідає вимогам чинного законодавства. Вимоги, які містяться в заяві не підлягають розгляду в порядку наказного провадження.

Чи можливе відкриття наказного провадження?

Зазначте процесуальний порядок відкриття наказного провадження.

Які дії має вчинити суддя?

7. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Теми повідомлень:

1. Поняття та значення наказного провадження в цивільному судочинстві.

2. Особливості розгляду заяв про видачу судового наказу.
3. Судовий наказ: поняття та особливості змісту.
4. Особливості розгляду заяви про скасування судового наказу.

ТЕМА: ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про особливості розгляду справ окремого провадження.*

План

1. Загальні положення окремого провадження.
2. Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.
3. Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.
4. Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
  2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.
- Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [2-8, 31-43, 65].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

окреме провадження; особи, які можуть бути заявниками; заінтересовані особи у справах окремого провадження, процесуальний порядок розгляду справ окремого провадження, підсудність заяв.

2. Питання для самоперевірки

1. Поняття та ознаки окремого провадження.
2. Порядок розгляду справ окремого провадження.

3. Особи, які можуть бути заявниками у справах окремого провадження.

4. Порядок розгляду судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.

5. Процесуальний порядок розгляду судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

6. Процесуальний порядок розгляду судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

7. Строки розгляду справ окремого провадження.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Заяву про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи може бути подано:*

- 1) членами її сім'ї, органом опіки та піклування, закладом з надання психіатричної допомоги;
- 2) членами її сім'ї;
- 3) органом опіки та піклування;
- 4) закладом з надання психіатричної допомоги.

2) *Заяву про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права може бути подано:*

- 1) батьками (усиновлювачами), піклувальниками, органом опіки та піклування;
- 2) батьками (усиновлювачами);
- 3) піклувальниками;
- 4) органом опіки та піклування.

3) *Заяву про визнання фізичної особи недієдатною може бути подано:*

1) членами її сім'ї, близькими родичами, незалежно від їх спільного проживання, органом опіки та піклування, закладом з надання психіатричної допомоги;

2) органом опіки та піклування;

3) закладом з надання психіатричної допомоги;

4) членами її сім'ї, близькими родичами, незалежно від їх спільного проживання.

4) *Сторони в окремому провадженні:*

1) заявник і заінтересована особа;

2) позивач та відповідач;

3) стягувач і боржник;

4) позивач і боржник.

5) *Заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою подається до суду:*

1) за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна;

2) за останнім місцем перебування заявника або фізичної особи;

3) за місцезнаходженням майна фізичної особи, місцеперебування якої невідоме;

4) за місцем проживання заявника.

4. Виконайте завдання.

Складіть проєкт заяви про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу. Хто може бути заявниками та заінтересованими особами у таких справах?

5. Розв'яжіть задачу.

Іванова Олена звернулась до суду із заявою про встановлення факту проживання однією сім'єю з Івасюком Назаром без шлюбу, але суд відмовив у відкритті провадження у справі, зазначивши в ухвалі, що заявниця не вказала мети, з якою вона просить суд встановити цей факт.

Оцініть правильність дії суду.

Чи обов'язково має бути зазначена мета встановлення такого факту в заяві про встановлення факту, що має юридичне значення?

Які підстави для відмови у відкритті провадження та залишенні заяви без руху у справах окремого провадження?

Які документи та докази слід додати до заяви для підтвердження стосунків?

6. Виконайте завдання.

Дослідіть судову практику та вкажіть, хто є заявником в даних справах.

Співвіднесіть зроблений висновок зі ст. 301 ЦПК України:

1. Рішення Великоновосілківського районного суду Донецької області від 01 квітня 2016 р. у справі № 220/318/16-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56861829>;

2. Рішення Баглійського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 15 вересня 2016 р. у справі № 207/2547/16-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61752289>.

7. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Теми повідомлень:

1. Відмінні риси справ окремого провадження від справ позовного і наказного провадження.

2. Розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.
3. Розгляд судами справ про усиновлення (удочеріння) дітей.

ТЕМА: ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про особливості розгляду справ позовного провадження.*

План

1. Сутність і поняття апеляційного провадження.
2. Відкриття апеляційного провадження. Порядок розгляду справи в апеляційній інстанції.
3. Повноваження суду апеляційної інстанції.
4. Сутність і поняття касаційного провадження.
5. Відкриття касаційного провадження. Касаційний розгляд.
6. Повноваження суду касаційної інстанції.
7. Передання справ на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.
8. Сутність і підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
9. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Розгляд заяви.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище.
Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [2-8, 31-43].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

апеляція, апеляційне провадження, право апеляційного оскарження, апеляційна скарга, повноваження апеляційного суду, відкриття апеляційного провадження, відзив на апеляційну скаргу, постанова суду апеляційної

інстанції; Верховний Суд, Велика Палата Верховного Суду, касаційна скарга суддя-доповідач, колегія суддів, касаційний розгляд, попередній розгляд справи, постанова суду, окрема ухвала суду, судова практика; Судове рішення, вирок суду, підстави перегляду, нововиявлені обставини, виключні обставини, істотні для справи обставини, скасування судового рішення, набрання рішенням законної сили, судові витрати, судове засідання.

2. Питання для самоперевірки

1. Сутність і значення стадії апеляційного, касаційного оскарження.
2. Право апеляційного, касаційного оскарження.
3. Суб'єкти права апеляційного, касаційного оскарження.
4. Об'єкт апеляційного, касаційного оскарження.
5. Порядок і термін апеляційного, касаційного оскарження.
6. Межі розгляду справ апеляційним, касаційного судом.
7. Процесуальний порядок і терміни розгляду справ апеляційним, касаційного судом.
8. Повноваження апеляційного, касаційного суду.
9. Ухвали, рішення та постанови апеляційного суду.
10. Законна сила рішення, постанови та ухвали апеляційного суду.
11. Підстави та порядок для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.
12. Постанова суду касаційної інстанції.
13. Обов'язковість вказівок, що містяться в постанові суду касаційної інстанції.
14. Поняття та значення у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.
15. Відмінність нововиявлених обставин від нових обставин і від нових доказів.
16. Процесуальний порядок розгляду заяв про перегляд справи у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом ... з дня його проголошення:*

- 1) протягом п'яти днів;
- 2) протягом п'ятнадцяти днів;
- 3) протягом тридцяти днів;
- 4) протягом шестидесяти днів.

2. *Апеляційна скарга на ухвалу суду подається протягом ... з дня її проголошення:*

- 1) протягом п'яти днів;
- 2) протягом п'ятнадцяти днів;
- 3) протягом тридцяти днів;
- 4) протягом шестидесяти днів.

3. *Касаційна скарга на судове рішення подається протягом ... з дня його проголошення:*

- 1) протягом п'яти днів;
- 2) протягом п'ятнадцяти днів;
- 3) протягом тридцяти днів;
- 4) протягом шестидесяти днів.

4. *Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом ... із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження:*

- 1) протягом п'яти днів;
- 2) протягом п'ятнадцяти днів;
- 3) протягом тридцяти днів;
- 4) протягом шестидесяти днів.

5. Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції має бути розглянута протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження:

- 1) протягом п'яти днів;
- 2) протягом п'ятнадцяти днів;
- 3) протягом тридцяти днів;
- 4) протягом шестидесяти днів.

4. Виконайте завдання.

Заповніть таблицю.

№ п/п		Апеляційне провадження	Касаційне провадження	Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами
1.	Суб'єкти звернення			
2.	Об'єкти оскарження			
3.	Підстави звернення			
4.	Строки звернення			
5.	Порядок розгляду справи			
6.	Повноваження суду			

5. Розв'яжіть задачу.

Рішенням місцевого суду відмовлено в позові Тимошенко В. до підприємства «Монтаж» про поновлення на роботі.

В апеляційній скарзі Тимошенко В. просив рішення місцевого суду скасувати і ухвалити нове рішення – поновити його на посаді слюсаря. Він зауважив, що по найму працював у відповідача слюсарем, був звільнений за прогул без поважних причин, хоча в цей день він хворів. Тимошенко В. просив витребувати із лікарні лист непрацездатності, оскільки лист непрацездатності йому не видали, але суд відмовив у задоволенні цього клопотання.

Чи має право апеляційний суд витребувати лист непрацездатності?

Чи має право суд апеляційної інстанції скасувати рішення місцевого суду і ухвалити нове?

6. Виконайте завдання.

За допомогою різних пошукових систем знайдіть судові рішення, на підставі якого сформулюйте фабулу справи та складіть проєкт апеляційної скарги на рішення місцевого суду.

7. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Теми повідомлень:

1. Виникнення інституту апеляційного оскарження судових рішень у Стародавньому Римі і державах Західної Європи.
2. Порівняльна характеристика повноваження суду апеляційної та касаційної інстанції.
3. Порівняльна характеристика процесуального порядку розгляду і вирішення цивільних справ судом апеляційної та касаційної інстанції.

ТЕМА: ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТІ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ

Мета: *набуття здобувачами освіти знань про особливості розгляду справ за участю іноземних осіб.*

План

1. Загальна характеристика провадження у цивільних справах за участю іноземних осіб.
2. Процесуальні права іноземних осіб у цивільному процесі.
3. Особливості вручення документів та отримання доказів в провадженні за участю іноземних осіб.
4. Судові доручення судів України іноземним судам та судові доручення іноземних судів судам України.

I. Теоретичні завдання:

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати відповіді на теоретичні питання, які зазначені вище. Теоретичні питання слід опрацьовувати на основі джерел [2-8, 31-43].

II. Практичні завдання для самостійного виконання:

1. Розкрити основні поняття та терміни теми:

міжнародний цивільний процес; іноземний елемент; міжнародна організація; дипломатичне представництво (консульство); судовий імунітет; національний правовий режим; екзекватура; конкуренція юрисдикцій; судові доручення іноземному суду.

2. Питання для самоперевірки

1. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб
2. Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученнями до іноземних судів.

3. Угоди про правову допомогу у цивільних справах.
4. Визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів.

3. Ознайомтесь із судовою практикою та дайте відповіді на питання:

Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом: лист Вищого спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.04.2019 року №24-754/0/-13 URL : <http://rada.gov.ua> [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13#Text>

1. Визначте поняття «іноземний елемент».
2. Назвіть джерела правового регулювання участі іноземного елемента у цивільному процесі.
3. У яких випадках суди можуть приймати до свого провадження і розглядати справи з іноземним елементом?
4. Визначте підсудність справ про обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами.
5. Визначте підсудність справ про надання повної цивільної дієздатності неповнолітній особі.
6. Визначте підсудність справ за заявою громадянина України, який проживає за її межами, про встановлення факту, що має юридичне значення.
7. Визначте підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами.
8. Визначте підсудність справ про визнання шлюбу недійсним, про розірвання шлюбу між одним з подружжя - громадянином України та другим із подружжя незалежно від його громадянства, які проживають за межами України.
9. Визначте підсудність справ за позовами громадян України до осіб, які проживають за кордоном.

10. Визначте підсудність справ, які виникають із трудових правовідносин

4. Розв'яжіть задачу.

Визначте підсудність справ:

1. за позовом громадянина Німеччини до українського громадянина про визнання права власності на нерухоме майно, що знаходиться на території України;
2. за позовом громадянина України до громадянина Нідерландів про визнання недійним договору купівлі-продажу, укладеного на території України;
3. за позовом громадянина України до іншого громадянина України, що постійно мекає у Канаді, при цьому останнім відомим місцем проживання відповідача в Україні було м. Одеса, а також відповідач має нерухомість в м. Одеса.

5. Підготуйте повідомлення та/або презентацію на одну з тем за власним вибором (теми можна запропонувати свої, попередньо узгодив з викладачем). Теми повідомлень:

1. Виконання судових доручень іноземних судів в Україні.
2. Підсудність судам загальної юрисдикції цивільних справ з іноземним елементом.
3. Процесуальне становище іноземців у цивільному процесі.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Способи захисту цивільних прав.
2. Поняття цивільного процесуального права.
3. Місце цивільного процесуального права у системі права України.
4. Джерела цивільного процесуального права.
5. Поняття та система принципів цивільного процесуального права.
6. Зміст окремих принципів цивільного процесуального права.
7. Інстанційна структура цивільного судочинства.
8. Поняття та елементи цивільних процесуальних правовідносин, підстави і передумови їх виникнення.
9. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Склад суду, відводи.
10. Поняття та види цивільної юрисдикції судів. Предметна, суб'єктна та інстанційна юрисдикція.
11. Територіальна юрисдикція (підсудність).
12. Поняття, ознаки та правовий статус сторін.
13. Процесуальна співучасть.
14. Заміна неналежного відповідача.
15. Процесуальне правонаступництво.
16. Поняття та ознаки третіх осіб.
17. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
18. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.
19. Поняття, значення та види представництва у цивільному процесі.
20. Процесуально-правове становище представника в цивільному процесі.
21. Класифікація учасників цивільного процесу.
22. Секретар судового засідання та судовий розпорядник як інші

учасники цивільного процесу.

23. Свідок, експерт, спеціаліст як інші учасники цивільного процесу.

24. Перекладач та експерт з питань права як інші учасники цивільного процесу.

25. Судові витрати: поняття, складові.

26. Судовий збір.

27. Розміри ставок судового збору.

28. Ціна позову.

29. Витрати, пов'язані з розглядом справи.

30. Порядок оплати судових витрат.

31. Розподіл судовий витрат.

32. Процесуальні строки: поняття, види.

33. Порядок обчислення процесуальних строків.

34. Наслідки пропущення процесуальних строків.

35. Поняття та види відповідальності за порушення норм цивільного процесуального права.

36. Заходи процесуального примусу.

37. Поняття та види доказів

38. Доказування.

39. Засоби доказування.

40. Забезпечення доказів.

41. Позовне провадження та його види.

42. Право на пред'явлення позову.

43. Позовна заява: поняття та зміст.

44. Документи, що додаються до позовної заяви.

45. Відзив на позовну заяву. Відповідь на відзив на позовну заяву.

46. Заперечення проти позову.

47. Порядок пред'явлення позовної заяви.

48. Передумови та порядок відкриття провадження у справі.

49. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви.

50. Відмова у відкритті провадження у справі.
51. Відкриття провадження у справі.
52. Об'єднання і роз'єднання позовів.
53. Судові повістки та повідомлення.
54. Завдання підготовчого провадження.
55. Порядок проведення підготовчого провадження.
56. Судові рішення у підготовчому засіданні.
57. Фіксування цивільного процесу. Протокол судового засідання.
58. Фіксування судового засідання технічними засобами. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд. Протоколи про окремі процесуальні дії.
59. Підстави і наслідки відкладення розгляду справи, оголошення перерви в розгляді справи.
60. Зупинення провадження у справі.
61. Закінчення справи без ухвалення судового рішення.
62. Підстави й порядок закриття провадження по справі та залишення заяви без розгляду.
63. Правові наслідки закриття провадження по справі та залишення заяви без розгляду.
64. Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження.
65. Особливості розгляду судом справ у порядку спрощеного провадження. Строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження.
66. Поняття та особливості заочного розгляду цивільної справи.
67. Умови та порядок проведення заочного розгляду справи.
68. Заочне рішення та його перегляд. Форма і зміст заочного рішення.
69. Форма і зміст заяви про перегляд заочного рішення. Розгляд заяви про перегляд заочного рішення.

70. Скасування та оскарження заочного рішення.
71. Поняття та особливості наказного провадження. Вимоги за якими може бути виданий судовий наказ.
72. Заява про видачу судового наказу. Порядок звернення із заявою про видачу судового наказу.
73. Розгляд заяви про видачу судового наказу. Підстави для відмови у видачі судового наказу.
74. Судовий наказ. Вимоги до судового наказу. Надіслання боржникові копії судового наказу.
75. Скасування судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві.
76. Поняття та загальна характеристика окремого провадження в цивільному судочинстві.
77. Справи, що розглядаються в порядку окремого провадження.
78. Процесуальні особливості судового розгляду справ окремого провадження.
79. Поняття та види судових рішень.
80. Порядок ухвалення судових рішень та постановлення ухвал, їх форма. Видача або направлення копій судового рішення учасникам справи.
81. Питання, які вирішуються судом під час ухвалення рішення. Зміст судового рішення як процесуального документа.
82. Засоби усунення недоліків рішення судом, який його постановив. Додаткове рішення суду. Роз'яснення рішення суду. виправлення опісок і арифметичних помилок у судовому рішенні.
83. Законна сила судового рішення. Набрання рішенням суду законної сили.
84. Ухвали суду першої інстанції. Види ухвал суду першої інстанції. Зміст ухвали суду. Окремі ухвали суду.
85. Загальна характеристика апеляційного провадження. Суди апеляційної інстанції.

86. Право апеляційного оскарження та порядок його реалізації.
Строки апеляційного оскарження.
87. Форми і зміст апеляційної скарги. Порядок подання апеляційної скарги.
88. Повноваження суду апеляційної інстанції.
89. Сутність та значення касаційного провадження.
90. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження.
91. Форма і зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги.
92. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції.
93. Повноваження суду касаційної інстанції.
94. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
95. Форма і зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
96. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
97. Загальна характеристика примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб).
98. Рішення суду, що звертаються до примусового виконання і виконавчі документи.
99. Повноваження суду, щодо питань виконавчого провадження.
100. Поворот виконання судових рішень.
101. Судовий контроль за виконанням судового рішення.
102. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
103. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
104. Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

105. Надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.
106. Відновлення втраченого судового провадження.
107. Провадження у справах за участю іноземних осіб.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950 р.
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України: Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу, Кодексу адміністративного судочинства, та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>
6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. №2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
7. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. № 322- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
8. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text9>.
9. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
10. Житловий кодекс Української РСР: Закон України від 30.06.1983 р. № 5464-X. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>

11. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
12. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2002 р. № 2341- III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
13. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
15. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-IIIIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>
16. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>
17. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.09.1997 р. 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
18. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
19. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
20. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
21. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011р. № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>
22. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

23. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 24.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
24. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
25. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 № 393/96 – ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
26. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
27. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
28. Про доступ до судових рішень. Закон України від 22.12.2005 р. № 3262- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>
29. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
30. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94 – ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>

Основна література

31. Васильєв С. В. Цивільний процес. Підручник. К.: Алерта, 2019. 506 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/tsivlniy-protses-pidruchnik.pdf>
32. Ізарова І. О., Ханік-Посполітак Р. Ю. Цивільний процес України : Навч. посіб. для студ. юрид. спец. закладів вищої освіти / І. О. Ізарова, Р. Ю. Ханік-Посполітак. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : ВД «Дакор», 2019. 274 с. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Iryna->

Izarova2/publication/341878826_Civilnij_proces_Ukraini/links/5ed7bab9299b1c67d351f09/Civilnij-proces-Ukraini.pdf

33. Кузьмич О. Я. Цивільне процесуальне право: методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи занять студентів денної та заочної форм навчання спеціальності «Право». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. 59 с.

34. Особливості застосування рішень Європейського суду з прав людини при розгляді цивільних справ: навч. посібник / У. Б. Андрусів, О. Б. ВербаСидор, Ю. В. Верхола та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 404 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2738/1.pdf>

35. Перець В.І. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни „ Цивільний процес (Цивільне правочинство)” (для бакалаврів). К.: МАУП, 2018. с. 53

36. Практикум з цивільного процесу України : Навчальний посіб- ник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчаль- них закладів / За заг. ред. Н. В. Василяни, Ю. Д.Притики – Київ : ВД «Дакор», 2018. 332 с.

37. Токарчук Л.М. Цивільний процесуальний кодекс України: науковопрактичний коментар / за загальною редакцією Василяни Н.В., Гулька В.І., Кота О.О. Київ: ВД «Дакор», 2021. С. 310-314.

38. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 412 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4459/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A6%D0%9F%D0%9F%20%20%20%20%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

39. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю.

Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 240 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4458/1/.pdf>

40. Цивільний процес : навч. посіб. / [О. Г. Бортнік, О. Л. Зайцев, В. А. Кройтор та ін.]; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 336 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/610deeb0-76fa-4421-8361-1d8674694e5a>

41. Цивільний процес : навч. посіб. / кол. авт. : К. Р. Резворович, О. С. Юнін, М. П. Юніна та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 224 с.

42. Цивільний процес : навч. посіб. для підготовки студентів 3-го та 4-го курсів бакалаврату літо 2022 року / [уклад. К. В. Гусаров, М. В. Жушман, С. О. Кравцов та ін.] ; за заг. ред. проф. К. В. Гусарова. – Харків : ТОВ «Оберіг», 2020. 229 с. URL: <https://nlu.edu.ua/depart/kafedra-czyvilnogo-proczesu/>.

43. Цивільний процес [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» / уклад.: Л. М. Токарчук, А. Л. Святошнюк, І. О. Голоденко. Одеса, 2023. 196 с.

Додаткова література

44. Бабецька І.Я. Класифікація інтересу як цивільно-правової категорії /І. Я. Бабецька //Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету імені Короля Данила Галицького : Журнал. Серія Право. 2018. № 5 (17). С. 112-116. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/02/17-21-18.pdf>

45. Бондар І.В. Особисті немайнові правовідносини в цивілістичному процесі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 4. С. 37– 41. URL: http://apnl.dnu.in.ua/4_2018/11.pdf

46. Войтовський В. С. Касаційне оскарження у цивільному процесі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2017. 18 с.
47. Гетманцев М. Електронні докази в цивільному процесі: практика застосування новел законодавства. Підприємництво, господарство, право. 2019. №2. С. 19-23. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/5.pdf> 187
48. Голоденко І.О. Колективний позов як нова форма позовного захисту в цивільному судочинстві України //Україна на шляху до Європи:реформа цивільного процесуального законодавства. Зб.наук.праць. Матеріали Міжнар.наук.-практ.конф. (Київ 7 лип. 2017 р.) / за заг.ред. І. О. Ізарової, Р. Ю. Ханік-Посполітак. Київ : ВД Дакор, 2017. С.108-111. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11615/1/108-111.pdf>
49. Гусев О. Класифікація електронних доказів у цивільному процесі України. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 8. С. 18–22.
50. Зейкан Я.П., Ігнетенко В.В. Представництво у цивільному процесі. Юридичний вісник. 2017. 1 (42). С. 92-97.
51. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В.Окреме провадження: монографія. / за ред. В. В. Комарова. Х.: Право, 2011. 310 с.
52. Мельник Я. Обмеження судом цивільних процесуальних прав як інструмент забезпечення пропорційності в цивільному процесі. Підприємництво, господарство і право.2019. №1. С.21-27.
53. Петренко В. С. Електронні докази як елемент інформаційних технологій у цивільному судочинстві. Молодий вчений. 2018. № 1 (54). С. 111–115. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/1/27.pdf>
54. Пилипенко Ю.О. Колізійні питання правових підстав представництва прокурором інтересів громадянина в суді та інших органах // Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація в Україні: збірник наукових статей за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції (м. 190 Одеса, 28 квітня 2017 р.) / Ред. кол. Дрішлюк І.А., Кармазіна К.Ю., Корчевна Л.О. ; уклад. Кармазіна К.Ю. - Одеса, Астропринт, 2017.

55. Пилипенко Ю.О. Проблемні питання належного виклику і повідомлення учасників цивільного процесу // Збірник тез студентів, аспірантів, та 41 здобувачів – учасників 74-ї звітної конференції Одеського національного університету імені І.І. Мечникова : Секція економіко-правових наук (25-27 квіт. 2018 р., м. Одеса) / Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова ; відп. Ред. А.В. Смітюх. Одеса : Фенікс, 2018. С. 374-378.

56. Пилипенко Ю. О. Проблемні питання адвокатської «монополії» в цивільному процесі // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017. С. 359-363.

57. Пилипенко Ю.О. Колізійні питання нової редакції Цивільного процесуального кодексу України – Реформування цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції ім. Ю.С.Червоного / за загальною редакцією д.ю.н., професора Н.Ю. Голубєвої. – (Одеса, 16 листопада 2018 р.) [Електронний ресурс]. Одеса: Фенікс, 2018. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10934>.

58. Погрібний С. О. Публічні інтереси у цивільному судочинстві та конституційному провадженні: міжгалузевий погляд на захист. Юридична Україна. 2019. № 1. С. 86–88.

59. Рябченко Ю.Ю. Законний інтерес і процесуальний статус: проблеми співвідношення. /Науковий вісник публічного та приватного права.2017. № 4. С. 57-60.

60. Соколов М. «Цифрові» аргументи. Закон і бізнес. 2017. № 44 (1342). URL: https://zib.com.ua/ua/print/130861-yak_uregulovano_elektronni_dokazi_v_novih_procesualnih_kodek.html

61. Токарчук Л.М. Правовое регулирование устройства детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки, по законодательству Украины // 42

62. Токарчук Л.М. Проблеми дотримання прав та інтересів дитини у зв'язку з анексією Автономної Республіки Крим, військовими діями в Донецькій та Луганській областях. Правова держава. 2020. Вип. 30. С.314-322.

63. Токарчук Л.М. Врахування думки дитини при вирішенні питань, що стосуються її життя, та дотримання принципу «інтереси дитини» // Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 18 травня 2018 р.) / упоряд. і відповід. ред. І. С. Канзафарова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. – Одеса : Астрапринт, 2018. С. 109-114. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/19483>

64. Токарчук Л.М. Роль суду у вирішенні спорів щодо дітей// Реформування цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні : матер. Всеукр. наук./-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (Одеса, 16 листоп. 2018 р.) / за заг. ред. д.ю.н., професора Н. Ю. Голубевої ; [Електронний ресурс]. - Одеса: Фенікс, 2018. – С.36-38. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10934>

65. Токарчук Л.М. Правила подання і розгляду заяви про усиновлення: проблеми правового регулювання // Актуальні проблеми приватного права : матеріали XVII наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лют. 2019 р.). – Харків : Право, 2019. С. 231-235.

66. Токарчук Л.М. Єдність цивілістичного процесу: актуалізація питання у зв'язку з рекодифікацією ЦК України // Цивільнеправо України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С.50-53.

67. Токарчук Л.М. Проблематика та особливості використання відеоконференцзв'язку в цивільному судочинстві України. Правова держава. 2022. № 48. С. 56-65.

68. Токарчук Л.М. Окремі аспекти розуміння права доступу до правосуддя через призму європейських стандартів. Ампаро. Спецвипуск. 2022. Том 2. С.109- 115. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/visnik-spec-2-2022>. 193

69. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by 43 military actions: New realities of international judicial practice. Amazonia Investiga, 11(54), 57-64 (Web of Science Core Collection <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.6>).

70. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh, Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age, IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.5, May 2022, 507-514.

71. Pyroha, I., Tokarchuk, L., Perezhniak, B., Nikitenko, L., & Berch, V. (2022). E-democracy: an urgent need or a tribute to fashion? Legal analysis. Amazonia Investiga, 11(51), 240-249 (Web of Science Core Collection <https://doi.org/10.34069/AI/2022.51.03.24>).

72. Tokarchuk, L., Pereverzyeva, O., Volkova, N., Yanitska, I., & Bodnaruk, M. (2022). Constitutional principles of protection of family rights and interests of the child in civil proceedings. Amazonia Investiga, 11(49), 61-68 (Web of Science Core Collection <https://doi.org/10.34069/AI/2022.49.01.7>).

73. Скрипнюк О., Токарчук Л., Захист прав та інтересів дітей в умовах війни на сході України та в анексованій Автономній Республіці Крим: нові виклики для України. Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2020. № 2(12). С. 4-11.

74. Ханик-Посполітак Р.Ю. Представництво в цивільному процесі за новим цивільним процесуальним кодексом України. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Том 1. С. 50-54.

Чепига Т.Д. Матеріальні і процесуальні аспекти правонаступництва в судовій практиці / Дев'ять юридичних диспутів з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є.В. Васьковського: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 17 травня 2019 р.) / відп. ред. І. С. Канзафарова; Одес. Нац. ун-т імені І.І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т ; Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Одеса : Астропринт, 2019. 412 с.

Інформаційні ресурси

Офіційні веб-сайти органів державної влади України

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт/ - Режим доступу до електронних документів: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index//>.
2. Президент України: офіційне інтернет-представництво. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.president.gov.ua/>.
3. Урядовий портал: єдиний веб-портал виконавчої влади України. - Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

Пошукові правові системи

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: Законодавство України. - Режим доступу до електронних документів: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/index/>
2. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: Законотворча діяльність Верховної Ради України: Законопроекти: Пошук за реквізитами. - Режим доступу до електронних документів: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.

Журнальні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова періодика України. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>.

2. Юридичний журнал: сайт журналу. - Режим доступу до електронних ресурсів:
<http://www.justinian.com.ua/>.

Газетні ресурси

1. Голос України: газета Верховної Ради України: веб-сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.golos.com.ua/>.

2. Урядовий кур'єр: газета центральних органів виконавчої влади: веб-сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.ukurier.gov.ua/uk/>